

TASTBARE HERINNERINGEN AAN VERLOREN DIERBAREN

Voor altijd dichtbij

Een foto met een kaarsje erbij, een urn, een tatoeage: een dierbare overledene herdenken kan op veel manieren. Deze drie handenarbeiders zorgen er op hun eigen manier voor dat iemand die je mist toch altijd heel dichtbij blijft.

door Sigrid Stamkot

Nicky Heinne: „En dan ineens is daar dat gat op de eerste familiefoto's die weer worden gemaakt.”

FOTO
ROBERT
HOETINK

Gezin weer compleet

Nicky Heinne (50) uit Winterswijk maakt met schaduwfoto's een gezin op beeld weer compleet.

Als uitvaartfotograaf was Nicky Heinne al langer bezig met het herdenken van overledenen. Twee jaar geleden stuitte ze op het bestaan van schaduwfotografie, waarbij op (familie)foto's degenen die zo wordt gemist met behulp van de computer erbij wordt getekend. „Het sloot mooi aan bij uitvaartfotografie, met foto's van de overledene, de uitvaart, het album dat daaruit vloeit...”, vertelt Nicky. „En dan is er ineens een gat. Dan worden de eerste familiefoto's weer gemaakt en mist er iemand. Voor de één komt dat moment kort na het overlijden, voor de ander pas veel later.”

Zo klopte er een vrouw van midden veertig bij haar aan. Haar vader was al op jonge leeftijd overleden, maar nu ze zelf een gezin had, waardoor haar man dus vader was en haar kinderen een vader hadden, miste ze op familiefoto's – met ook de ouders van haar man erbij – haar eigen vader des te meer. „Als ik de foto's stuur, kondig ik dat altijd eerst aan met een appje of de klant klaar is om het beeld te ontvangen, zodat ze het niet ineens lukraak in hun inbox hebben. Het bleef heel lang stil, toen kwam haar reactie: 'kippenvet, alsof hij echt naast mij loopt'. Dat raakt mij ook.” De foto wordt pas gemaakt nadat er een gesprek met de vrager heeft plaatsgevonden. „Ik wil de mensen leren kennen, maar ook de overledene. Wil weten hoe de band was, wat de achtergrond was. Als het iemand is die jong is overleden, vraag ik of ze willen

meedenken hoe diegene er nu had uit gezien. Op wie hij of zij zou lijken, welk postuur of kapsel ie nu zou hebben gehad... Dan vormt er al een beeld in mijn hoofd.” De foto's worden op een voor de nabestaande geliefde locatie gemaakt. Tijdens het fotograferen houdt ze al rekening met plek voor de persoon die mist.

„Twee tieners wilden graag in het bos met opa in het midden op de foto. Iemand anders had haar ouders kort achter elkaar verloren. Het huis werd verkocht en zij wilde een foto hand in hand lopend met hen, voor het huis.”

Ook de jonge vrouw die haar broertje op jonge leeftijd verloor maakte indruk.

Zittend op een boomstam, met naast haar de broer die ze nooit had gekend. „Hij was maar 1,5 jaar oud geworden, dus er waren alleen peuterfoto's. Op de foto werd hij eigenlijk opnieuw geboren. Ik kan niet zeggen dat overledenen weer tot leven worden gewekt, zo voelt dat niet. Ze komen eigenlijk weer terug in het gezin of de familie.”

Zelf heeft Nicky ook de nodige verliezen gekend, waardoor ze zich goed kan inleven. De behoefte aan een eigen foto met haar moeder, kindje of zus heeft ze zelf nog niet. „Ze zitten in mijn hart en dat is voor nu genoeg. Maar het is heel fijn dat er voor mensen die het wel willen deze mogelijkheid bestaat.”

„Er wordt me wel eens gevraagd wat ik er leuk aan vindt. Deze gebeurtenissen zijn niet leuk te maken, maar het is ontzettend dankbaar werk. Gelukkig fotografeer ik ook andere levensgebeurtenissen, full time schaduwen en uitvaartfotografie zou ik niet willen. Maar je kunt mensen zoveel geven, dat maakt het heel bijzonder.”

'Ze komen eigenlijk weer terug in de familie'

Yvo Swider: „Ik wil met mijn werk de energie van die dierbare teruggeven.”
FOTO'S BART VAN HATTEM

Schilderen met crematie-as

Yvo Swider (38) uit Tilburg maakt (muur)schilderingen, al dan niet met crematie-as.

Yvo Swiders vindt al zijn werk – natuurlijk – bijzonder, maar de In Memoriams die hij maakt hebben net even iets meer lading.

Een van de mooiste voorbeelden is die van twee jaar geleden. Hij kreeg toen de vraag of hij een roodborstje op een muur wilde schilderen. De man in kwestie had nooit een echt goede band met zijn vader gehad, tot ze het in het ziekenhuisbed bijlegden. Zijn vader had iets met rodborstjes. „Toen de eerste lijnen op de muur stonden, kwam hij geëmotioneerd achter me staan”, vertelt Yvo.

„Met het verzoek of ik ook crematie-as erin kon verwerken.” Dat kon, waarop de man met een koffiekopje wat as uit de urn nam, dat Yvo door de verf mixte. „Ik besloot het te gebruiken op de meest prominente plek van het vogeltje: het oog. Ogen zijn de poorten naar de ziel, en zo kon hij altijd een oogje in het zeil houden. Hij was me heel dankbaar en geëmotioneerd. Dat betekende voor mij ook veel.”

De In Memoriams die hij vanuit zijn bedrijf SwidArt maakt zijn alle kleurrijk en vol energie, met of zonder crematie-as. Zo was er ook een vrouw in Eindhoven die haar broer op jonge leeftijd had verloren bij een ongeluk. „Ze had nooit echt afscheid kunnen nemen en het had haar jaren gekost om het verlies te kunnen verwerken.” Na een gesprek met haar wist Yvo wat er op haar muur in de woonkamer moest komen: een herinneringskunstwerk in Banksy-stijl, met verspatten in de kleuren van de Jamaicaanse en Surinaamse vlag, een voetbal en een beeltenis van Michael Jackson op een trap. „Een soort stairway to heaven. Ze heeft me bedankt en gezegd dat het haar echt verder hielp in haar verwerking.”

Dat is wat juist deze werken zo bijzonder maakt, vindt de kunstenaar. „Je helpt op een hele mooie symbolische manier met een bepaalde afsluiting, draagt bij aan de rouwverwerking. Als klanten zulke verzoeken hebben, dan weet je vanaf de eerste penseelstreek dat het mensen gaat raken, dus doe je het met heel veel respect. Ik zie mensen ontroerd raken, de dankbaarheid is groot.” Dat kan soms binnenkomen, maar Yvo krijgt er vooral energie van. „Het voelt fijn om zo iets te kunnen doen voor een ander. Ik geniet ervan om mensen echt iets moois te geven, waar ze op een goede manier naar terug kunnen kijken. Zij missen iemand en ik wil met mijn werk de energie van die dierbare teruggeven. Je kunt op verschillende manieren herdenken. Vaak is het grauw en somber, ik werk juist met heldere kleuren.” Zelf ziet hij ook wel iets in een kunstwerk met crematie-as. „Ik weet niet of er genoeg as van mij is voor een hele muur”, lacht hij. „Maar het idee lijkt me wel heel mooi!”

'Je helpt op een symbolische manier met een afsluiting'

Klein stukje stof, grote betekenis

Marieke Moerman uit Rosmalen maakt knuffels, dekens en kussens van de kleding van overleden mensen.

Marieke Moerman (43) merkte dat haar kinderen maar moeilijk afscheid konden nemen van hun favoriete kleding. Haar dochter wilde niet dat haar geliefde, inmiddels te klein geworden, sokken de prullenbak in gingen. Behendig met een naaimachine maakte ze er een knuffelaapje van, dat haar dochter nog altijd heeft. Van de trui die haar oma ooit voor haar als klein meisje maakte, bewaard door haar moeder en ook gedragen door haar dochter, kon zij zelf ook geen afstand doen, die veranderde in een kussen.

Na een sterfgeval in de directe omgeving bedacht ze: dat kan ook met kleding van een overleden persoon. Sinds 2,5 jaar maakt ze vanuit haar bedrijf Goud onder de Regenboog onder meer knuffels, dekens, en kussens. „Een hele kledingkast in een doos op zolder bewaren kan niet altijd, weggoien is vaak ook een grote stap. Door van die kleding iets anders te maken, blijft diegene toch dichtbij. Ik hoor heel vaak: 'als ik maar had geweten dat dit kan, dan had ik wat kleding bewaard'.” Om erachter te komen wat er precies van die ene trui of een dierbare blouse of broek gemaakt moet worden, gaat ze in gesprek. „Ik ga, als iemand een knuffel wil laten maken, na of er een dier is met een speciale betekenis en van welke kleding van de overledene ik die kan maken. Zo was er iemand wier oma was overleden. Bij haar oma dacht zij meteen aan haar kippen, dus maakte ik, van een blouse die oma vaak droeg, voor de hele familie kleine kippetjes. De meest gevraagde knuffel om te laten maken is een beer, de teddybeer van vroeger heeft toch een troostende associatie.”

Ook is er veel vraag naar dekens en kussens. Maar eigenlijk kan ze alles maken van stof, zoals laatst een vlaggenlijn, die voortaan wordt opgehangen bij speciale gelegenheden in de familie. Of de slaapzak voor een meisje dat haar vader verloor toen ze nog klein was. „Haar vader had altijd gereisd en ze wilde zijn slaapzak laten bekleden. Zo jong als ze was, wist ze precies welke kleding ze waar wilde, met een hart van een specifiek kledingstuk. Nu kan ze op deze manier weer

„Het nadenken over welke kleding en wat er van wordt gemaakt helpt bij de rouwverwerking”, aldus Marieke Moerman.
FOTO
RIAS IMMKING

'Nadenken over welke kleding helpt bij de rouwverwerking'

haar vader om haar heen hebben.”

Of de vader met zijn twee kleine zontjes. Zijn overleden vrouw had op elke hand, voor elk zontje één, een zeepaardje laten tatoeëren. „De jongens zochten verschillende kleurige jurken van mama uit, waar ze de meeste herinnering aan hadden. Daar heb ik twee zeepaardknuffels van gemaakt. Hij liet later weten dat ze die knuffels nauwelijks meer los willen laten.”

Afgelopen kerst werd ze gebeld door een vrouw wier vader de dag ervoor pas was overleden. „Hij lag thuis opgebaard en zij wilde van de blouse die hij in de kist aan had voor haar en haar moeder een ketting-

hanger laten maken. Samen hebben we overlegd hoeveel stof we nodig hadden, zij heeft het van de achterkant van de blouse laten afknippen, voordat de kist werd gesloten. Het was zijn lievelingsblouse dus die moest aan in de kist, maar ze wilde er ook iets van bewaren. Heel bijzonder dat iemand dit in de rouwweek al bedenkt. Het is maar een stukje stof van zes bij zes centimeter, maar van grote betekenis.” Dit merkte ze ook toen ze 1,5 jaar geleden van kleding van haar overleden opa een kussen en knuffels voor haar eigen kinderen maakte. Met haar werk draagt ze bij aan het rouwproces. „Het nadenken over welke kleding en wat er van wordt gemaakt helpt

bij de rouwverwerking. Je integreert de overledene in de nieuwe realiteit. Daar moet je heel zorgvuldig mee omgaan. Ik hoor vaak emotionele verhalen. Dat ik psychologie heb gestudeerd helpt in het gesprek, ook om er voor de ander te zijn, zonder mij in emoties te verliezen. De eerste knip met de schaar in een kledingstuk blijft elke keer weer spannend, omdat ik weet hoe dierbaar de stof is. Er is geen weg meer terug, maar op het moment dat de patroondelen er liggen, is de kleding stof geworden en heb ik dat niet meer. Het is ook niet mijn verhaal. Ik begeleid mensen in hun rouwproces en als ik de knuffel of deken eenmaal heb gegeven, en de overgebleven stof ook, of met toestemming heb weggegooid, stap ik weer uit dat proces.”